

İŞ, GÜÇ ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI DERGİSİ

CILT:17 - SAYI:1 - YIL:2015

ISSN:2148-9874

İÇİNDEKİLER

	MAKALE ADI	SAYFA
1	YAŞLANMA, GENÇLİK VE GÖÇ EKSENİNDE KÜRESEL DEMOGRAFİK DÖNÜŞÜM VE REFAH DEVLETİ DOÇ. DR. BÜNYAMIN BACAK-DR. ÖZGÜR TOPKAYA-ARAŞ. GÖR. GONCA GEZER	2-28
2	REKABET EDEN DEĞERLER MODELİYLE ÖRGÜT KÜLTÜRÜ İNCELEMESİ: KAMU KURUMUNDA GÖRGÜL BİR ARAŞTIRMA YARD.DOÇ.DR.AYTÜL AYŞE ÖZDEMİR	29-53
3	MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI DOÇ.DR.İSMAİL ŞİRİNER	54-77
4	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE KARIYER UYUMLULUĞU VE KARIYER İYİMSERLİĞİNİN İNCİNSİYET ROLÜ DEĞİŞKENİNE GÖRE İNCELENMESİ DOÇ.DR.DİĞDEM M. SİYEZ- REZİWANGULI YUSUPU	78-88
5	SAĞLIK ÇALIŞANLARININ İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLARININ DEĞERLENDİRMESİ: SAKARYA ÖRNEĞİ ÖĞR.GÖR.OYA BAYILMIŞ-DOÇ.DR.YUNUS TAŞ	89-117
6	BEYAZ YAKALILAR YÖNETİLMİYİ NEDEN KABUL EDERLER? İŞYERLERİNDE TAHAKKÜME GÖSTERİLEN RIZANIN SOSYOLOJİK BİR ANALİZİ DR.BAHADIR NUROL	118-140
7	BİREY-ÖRGÜT UYUMUNUN İŞ DOYUMU VE ÖRGÜTE BAĞLILIK ÜZERİNE ETKİSİ YARD.DOÇ.DR.MEHMET ULUTAŞ-YARD.DOÇ.DR.ADNAN KALKAN-YARD.DOÇ.DR.ÖZLEM ÇETİNKAYA BOZKURT	141-160
8	İŞÇİ HAREKETİNE TARİHSEL BİR BAKIŞ: DÜNDEN BUGÜNE YAŞANAN DÖNÜŞÜMLERİN YAPISAL BİR ANALİZİ YARD.DOÇ.DR.HANDE ŞAHİN	161-184

İş,Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayımlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı, belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşımına katkıda bulunmaktadır. İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, ‘Türkçe’ ve ‘İngilizce’ olarak iki dilde makale yayımlanmaktadır.

Is,Guc The Journal of Industrial Relations and Human Resources is peer-reviewed, quarterly and electronic open sources journal. Is, Guc covers all aspects of working life and aims sharing new developments in industrial relations and human resources also adding values on related disciplines. Is,Guc The Journal of Industrial Relations and Human Resources is published Turkish or English language.

Editörler Kurulu / Editorial Board

Aşkın Keser (Uludağ University)

K.Ahmet Sevimli (Uludağ University)

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Editör / Editor in Chief

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Yrd.Doç.Dr.Zerrin Fırat (Uludağ University)

Prof.Dr.Aşkın Keser (Uludağ University)

Prof.Dr.Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)

Yrd.Doç.Dr.Ahmet Sevimli (Uludağ University)

Doç.Dr.Abdulkadir Şenkal (Kocaeli University)

Doç.Dr.Gözde Yılmaz (Marmara University)

Yrd.Doç.Dr.Dr.Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof.Dr.Ronald Burke (York University-Kanada)

Assoc.Prof.Dr.Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)

Prof.Dr.Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)

Prof.Dr.Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)

Prof.Dr.Adrian Furnham (University College London-İngiltere)

Prof.Dr.Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelanda)

Prof.Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)

Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)

Prof.Dr.George Manning (Northern Kentucky University-ABD)

Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)

Prof.Dr.Mustafa Özbilgin (Bruner University-UK)

Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)

Prof.Dr.Işık Urla Zeytinoğlu (McMaster University-Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof.Dr.Yusuf Alper (Uludağ University)

Prof.Dr.Veyssel Bozkurt (İstanbul University)

Prof.Dr.Toker Dereli (Işık University)

Prof.Dr.Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)

Prof.Dr.Ahmet Makal (Ankara University)

Prof.Dr.Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)

Prof.Dr.Nadir Suğur (Anadolu University)

Prof.Dr.Nursel Telman (Maltepe University)

Prof.Dr.Cavide Uyargil (İstanbul University)

Prof.Dr.Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)

Doç.Dr.Arzu Wasti (Sabancı University)

Tarandığı İndeksler/ Indexes

*Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.*

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the outhors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited*

“İşGüç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi - © 2000- 2014

“Is,Guc” The Journal of Industrial Relations and Human Resources - © 2000- 2014

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ: TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Doç.Dr.İsmail ŞİRİNER

Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

ÖZET

Profesör Muhammed Yunus'a Nobel Ödülü verildikten sonra, mikrokredi uygulamaları üzerine yapılan çalışmalar hızla artmaya başlamıştır. İlgili yazında, bu kapsamda özellikle az gelişmiş ülkelere yönelik gerçekleştirilen birçok başarılı ve başarısız mikrokredi uygulaması söz konusudur. Bu çalışmaların birçoğunda, dünya çapında mikrokredilerin yoksulluğu azaltması ve ekonomiye katkıları sorgulanmıştır. Bu tartışmalar halen de devam etmektedir.

Bu çalışmada amaç, genelde dünya'da özelde ise Türkiye'de mikrokredi çalışmalarının gözden geçirilmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesidir. Mikrokredinin istihdam, yoksulluk, gelir dağılımı ve ekonomik büyümeye etkileri ele alınmış, Türkiye'de son on yıllık süreçte mikrokredi üzerine yapılan çalışmalara dair bir çerçeve oluşturularak, ileriye yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mikrokredi, Mikrofinans, Türkiye

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

ABSTRACT

Microcredit programs swiftly have sustained to develop in practice and reputation after Professor M. Yunus awarded by Nobel Price. In the literature there are various studies that determine the great successes of microcredit applications particularly in less developed part of the world, besides there are many example of unsuccesfull tries. In most of these studies, it has been disputed that the worldwide microcredit alleviates poverty and contributes to the economy.

The aim of this paper is to review the microcredit researches in the world, especially in Turkey, and evaluate the results. The effects of microcredit on employment, poverty, income distribution and economic growth have been analyzed by examining the applications in Turkey in the last decade. Finally, projections and suggestions are made.

Key Words: Microcredit, Microfinance, Turkey.

DOI: 10.4026/1303-2860.2015.0269.x

GİRİŞ

atılmıştır. Bunu da 1990'lerde mikrofinans kavramı izlemiştir. Her iki kavram bazen birbirinin yerine kullanılmasına rağmen özünde farklılıklar bulunmaktadır. Mikrokredi kavramı temelde, yoksul kesimlerin gelirini arttırıcı ya da yoksulluğu azaltıcı yani sosyal değişimi gerçekleştirmeyi kendine esas almıştır. Bunu sağlamak için de mevcut kredi imkânlarının en yoksul kesimlere ulaştırılması hedeflenmiştir. Mikrofinans kavramıysa normal bankacılık sisteminin içinde olmayan yoksul kesime kredi verilmesini sağlamanın yanı sıra mikro işletmelere sunulan finansal hizmetleri de içermektedir.

Mikrokredi kavramı yoksulluğun azaltılmasında, işsizliğin çözülmesinde bir araç olarak düşünülmesine rağmen beraberinde bir takım pozitif dışsallıkları da yaratmaktadır. Bu nedenle, mikrokredi ile ilgili değerlendirmelerde, cinsiyet eşitliği, hanehalkı gelirin arttırılması ile çalışmak zorunda olan çocukların eğitim şansı yakalaması ya da hiç bir şekilde banka kredisi alarak iş yaratma şansı olmayan bireylere iş fırsatı tanınması gibi öngörülmeleyen birçok pozitif dışsal faydalarının da olduğu dikkate alınmalıdır.

Mikrokredi uygulamasında başarılı örneklerinin olmasına rağmen, başarısızlıklar da söz konusudur. Bu nedenle, mikrokredi konusunda başarı sağlanmak isteniyorsa uygulamada yaşanan sorunların yeniden gözden geçirilmesi ve bu sorunlara ilişkin kalıcı çözümlerin üretilmesi gerekmektedir. Bunlar, yoksulların seçimindeki sorunlar, mikrokredi veren kuruluşların yetersizliğinden kaynaklı nedenler, mikrokredi işlemlerinin ticarileşmesi (kâr odaklı bir projeye dönüşmesi) gibi sorunlardır.

Türkiye'de karşılaşılan temel sorunlar ise, bu sorunlara ilaveten bu konuda yapılan çalışmaların yetersizliği, istatistik verilerin oluşturulamaması, mikrokredi bazında yapılan projelerin yetersizliği ve ilgili yazında yapılan uygulamaların sonuçlarının incelendiği yeterince çalışma olmayışı gibi nedenlerdir. Uygulamadaki sorunlar ise, bu çalışmada yazın olarak gerçekçi bir değerlendirmeye de engel oluşturmaktadır.

Bu nedenle bu çalışmada, dünyada ve Türkiye'de mikrokredi uygulamaları ile bu uygulamaların sonuçları üzerine yapılan çalışmaların irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda öncelikle mikrokredi kavramı ile ilgili bilgi verilmiş, dünyada ve Türkiye'de mikrokredi uygulamalarının etkisi, istihdam, yoksulluk ve kalkınma boyutlarıyla incelenmiş, son olarak konu ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan akademik çalışmaların sonuçları tartışılmıştır.

1. Mikrokredi Kavramı, Ortaya Çıkışı ve İşleyişi

Mikrokredi kavramı ilk kez 1970'lerde yoksul kesimlerin gelirini arttırıcı, küçük miktarlardaki krediler için kullanılmaya başlanmış, 1990'lar da ise daha geniş bir kavram olan mikrofinans (finansal hizmetleri kapsayan) kavramı ortaya çıkmıştır (Elahi and Rahman 2006: 477). Mikrofinans ve mikrokredi birbirinin yerine de kullanılabilir (Brau ve Woller 2004: 3). Mikrokredi mevcut finansal sistem içerisindeki kredi olanaklarının toplumdaki en yoksul kesimlere ulaştırılması ve onların kullanabilmelerinin önünün açılması/geliştirilmesi olarak da tanımlanmaktadır. Mikrofinans

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

ise -dar anlamıyla mikrokredi- normal bankacılık sisteminin içinde olamayan yoksul kesime verilen kredi hizmetlerini ifade ederken, geniş anlamıyla çok yoksul olmamakla beraber kısa dönemli düşük tutarlı nakit ihtiyacı karşılanan mikro işletmelere yönelik verilen finansman hizmetlerini kapsamaktadır. Ancak ilgili yazında ve pratikte en yaygın olarak mikrokredi uygulaması ele alınmakta ve kastedilmektedir (Conroy, 2000: 90; Bhattacharyay, 2010: 7; Berger vd., 2006: 3; Dolun, 2005; 24).

Bununla birlikte, mikrokredi ve mikrofinansman kavramları bazı durumlarda dönüşümlü olarak kullanılsa da kırsal yoksulluk ve yoksulluğun doğası bağlamında farklılıklar göstermektedir. Mikrokredi uygulamasının odağını, Grameen Bankası gibi sadece yoksullara kredi veren kuruluşların hizmetleri almıştır. Mikrokredinin temel hedefi yoksulluğun azaltılması ve sosyal değişim olup, sivil toplum kuruluşları (STK) anahtar rol üstlenmektedir. Mikrofinansman ise sadece mikro işletmecilere verilen kredilerin değil, yoksul hanehalkının da finansal hizmetlere erişiminden daha fazla yarar sağlayabileceklerini öngörmektedir. Bu dildeki değişim, yoksulluğu azaltıcı etkilerin ortaya çıkmasına ve daha düzenli finansal kuruluşların mikrokredi sistemine dâhil olmasına yol açmıştır. Böylece yoksulların sadece krediye değil, ayrıca tasarruf yapacakları güvenli yerlere ihtiyaçları oldukları da kabul edilmiştir (De Aghion ve Morduch, 2005: 25).

Mikrokrediler düşük faizli ama bağımlı yapmaktan çok girişimcilerin kendilerine yetebilmelerini sağlamak üzere geliştirilmiş bir ödeme planını da içermektedir (Yunus, 2010). Yunus, araştırmasını yapmış olduğu köyde bir kadına bambu sepet yapmak için 6 dolar vererek ilk mikrokredi uygulamasını başlatmıştır. Sonrasında ise, Grameen Bank'ı kurarak daha yüksek miktarlardaki kredi uygulamalarını başlatmıştır. Böylece, tüm dünyada yoksullukla mücadelenin kaçınılmaz olduğu anlaşılmış ve başta Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası kuruluşların gündemlerinde öncelikli hale gelmeye başlamıştır. Yunus'un bu uygulamasından kendi ülkesinden başka Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin, Güney Afrika ve Fransa gibi 111 ülke daha yararlanmakta olup tüm dünyada çok sayıda kuruluş, onun ilkelerinden yararlanarak mikrokredi sistemini yürütmektedir (Yunus, 1999; Aşçı ve Demiryürek, 2008: 75).

Bankacılık sisteminin gelişmediği, gelişse bile toplumun en yoksul kesimlerinin bankaların istediği gerekli koşulları yerine getirememesi yüzünden, yerel tefeciler nakde ihtiyaç duyan yoksul hanehalklarının başlıca kredi kuruluşu işlevini yerine getirir hale gelmiştir. Mevcut ticari bankaların ise, yaygın şube ağına sahip olmamalarının kırsal kesimdeki bireylere ulaşmada ortaya çıkardığı güçlükler kredi dağıtım kanalları ile ilgili problemler yaratmıştır. Ayrıca kırsal bölgede yaşayanların genellikle küçük miktarlardaki kredi taleplerinin bankalarca düşük faiz ve yüksek işlem maliyeti gibi nedenlerle uygun bulunmaması da ilgili kredilerin onaylanmasını neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Bu açıdan mikrokredi sisteminin bu ihtiyaçların bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Her ne kadar, birçok dönemde yoksul kesimin kredi ihtiyaçlarına cevap vermek için oluşturulan bir takım yapılaşmaların varlığından söz etmek mümkün ise de günümüzdeki anlamda mikrokredi sisteminin ortaya çıkışının Bangladeş'teki Grameen Bank'ın doğuşu ile gerçekleştiği kabul edilmektedir (De Aghion ve Morduch, 2005: 11). Diğer bir ifadeyle, 2006 Nobel İktisat Ödülü'nü de Grameen Bank'la birlikte alan ve bu bankanın kurucusu olan Bangladeşli Profesör Muhammed Yunus'un 1976 yılında Jobra köyünde birkaç yoksul aileye kendi işlerini başlatmaları için borç

vermesinden, Grameen Bank'ın kuruluşuna kadar uzanan süreç modern anlamda mikrokredi sisteminin de geçmişini oluşturmaktadır.

Mikrokredi sistemi üç farklı biçimde uygulanmaktadır (Yılmaz ve Koyuncu, 2006): İlki, genel olarak mikro boyutlarda kredi açan ve bu kredi kullanımını sürekli hale getiren kayıtdışı finansörlerdir (tefeciler). İkincisi, öncelikle devlet tarafından finanse edilen ve genelde tarım kesimini yoksulluktan kurtarmak üzere piyasa faiz oranlarının altında mikrokredi verilmesini sağlayan resmi veya yarı resmi kuruluşlardır. Sonuncusu ise, kurumun kârlılığını ve sürdürülebilirliğini esas alan mikrokredi uygulamasıdır.

Mikrokredi sisteminde özellikle kayıtdışı sektörde faaliyet gösteren kuruluş/kişilere geçmişte de rastlamak mümkündür. Ancak bugünkü sisteme benzeyen mevcut finansal kurumların kredi vermediği kırsal yoksullara küçük miktarda krediyi teminatsız sağlayan ilk kuruluş, 1700'lerde İrlanda'daki İrlanda Kredi Kurumu ve Endonezya'daki Endonezya Halk Bankası'dır. Bu ilk aşamayı -1950'lerden Muhammed Yunus'un popülerleştirdiği 1970'lere kadar olan süreçte- devletin kırsal kalkınmayı sağlamak üzere kurduğu resmi/yarı-resmi kalkınma ajansları tarafından yoksullara düşük faizlerle kredi sağlanması oluşturmaktadır. Ancak bu dönem kalkınma politikalarının gözden düşmesiyle de paralel bir şekilde yaşanan olumsuz gelişmeler (yoksuluklar, finansal yetersizlikler, vb.) nedeniyle kısa sürmüştür (Helms, 2006: 2-6). 1970'lerde ekonomi politikalarında ortaya çıkan değişim, artan yoksulluk, kadın temelli cinsiyet eşitliği tartışmaları mikrokredi sisteminin özellikle yoksul kesim ve özellikle de yoksul kadınlara yönelik gelişmesinin de önünü açmıştır.

1990'larda mikrokredi oldukça popüler bir hale gelmiştir. Hükümetler mikrokredi dağıtmak için tasarruf bankaları, kalkınma bankaları, posta tasarruf bankaları gibi kuruluşları kullanma eğilimi göstermişlerdir. Hükümetler, yasal çerçevenin düzenlenmesini sağlama bakımından mikrokredi uygulaması içerisine dâhil olmuşlardır (Aşçı ve Demiryürek, 2008: 76). Yaşananlardan alınan dersler doğrultusunda 1990'lı yıllara gelirken STK'ler mikrokredi sisteminin neredeyse temel yürütücüsü haline gelmiştir. DB bünyesinde oluşturulan Yoksullara Yardım Dayanışma Grubu (CGAP) ve Grameen Bank neredeyse tüm mikrokredi kuruluşlarını bir çatı altında işbirliği yapmaya ve standartlar belirlemeye başlamıştır (Dichter, 2007: 5)

2. Dünya'da Mikrokredi Uygulamaları

BM'ye göre, 2000'li yılların başında neredeyse dünya nüfusunun yaklaşık 1,3 milyarı günde bir dolardan daha az kazanç elde etmekte ve aşırı yoksulluk içinde yaşamaktaydı. Bu bağlamda, mikrokredi yoksulluk ve işsizlikle mücadelede önemli bir araç olarak görülmeye başlanmıştır. Bu nedenle, mikrokredi hem akademik çevrelerde hem de politika yapıcılar açısından büyük ilgi görmüştür. Mikrokredi dünyanın pek çok ülkesinde ama özellikle de gelişmekte olan ülkelerde 1990'ların ortalarından itibaren daha yaygın kullanılmaya başlanmıştır. Bunları en iyi bilen ve oldukça başarılı uygulamalar ortaya koyan Endonezya'da Bank Rakyat, Bolivya'da Banco Sol ve Bangladeş'te Grameen Bank olmuştur (Hermes ve Lensisk, 2007: 462).

Bangladeşli Muhammed Yunus'un kurduğu Grameen Bank'ın yanısıra ondan daha evvel mikrokredi benzeri (daha çok yardım şeklinde) bir kuruluş Amerika Uluslararası Kalkınma Aşansı'dır. 1961'de Kennedy tarafından kurulan "U.S. Agency for International

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

Development(USAID)” 1942 yılında başlayan Marshal planının devamı niteliğindedir. USAID federal bütçenin yüzde 1’inin yarısından daha azını kısmen mikrokredi kısmen de yardım şeklinde harcayarak gelişmekte olan ülkelerin vatandaşlarının daha iyi koşullarda yaşamalarını sağlamak için çalışmaktadır. Kuruluş kendini Amerika'nın uluslararası politikasının bir aktörü olarak tanımlamaktadır. USAID bünyesinde yürütülen AIMS projesi ise USAID'in mikro girişimcilikle ilgili altı projesinden birisidir. Proje amaçlara ulaşmada teknik bir destek olarak görülmektedir. Masa başı çalışmalarla mikro girişimcilik geliştirilmeye çalışılmıştır. Mikro girişimcilik programının uygulayıcıları için etki izleme ve değerlendirme araçlarının etkinlik maliyet analizleri yapılmaktadır (www.usaid.gov).

Mikrokredi faaliyeti Doğu Avrupa ve Orta Asya'da 22 ülkede sürdürülmektedir. Latin Amerika'da mikrokredi faaliyeti uygulama alanlarına göre Güney Amerika, Orta Amerika ve Karayipler diye üçe ayrılmaktadır. Mikrokredi, Güney Amerika'da ilk defa uygulanmıştır. Mikrokredi uygulamalarının en fazla ilgi gördüğü ülke ise Meksika'dır. Afrika'da ise, mikrokredi uygulamaları insan haklarının iyileştirilmesi, gıda yardımlarının sağlanması ve özel sektörün güçlendirilmesini hedeflemiştir. Orta Doğu ve Kuzey Afrika çalışma alanında ise daha çok eğitim, emlak, tarım vb. alanlarda çalışılmaktadır. Buradaki amaç ise, özel sektörü geliştirerek uluslararası yatırımların ülkeye çekilmesidir. Bu uygulama için pilot ülkeler olarak Ürdün ve Mısır seçilmiştir (www.mixmarket.org). ABD'de mikrokrediyi ilk uygulayan başkan ise Bill Clinton olmuş ve uygulama alanı olarak da büyük kentlerin kenar mahallelerini tercih etmiştir. 2-4 Şubat 1997 tarihleri arasında 137 ülkeden 2.900'ün üzerinde katılımcıyla Washington'da gerçekleşen Mikrokredi Zirvesi ile mikrofinans sistemi içerisinde önemli yeri olan Mikrokredi Kampanyası adlı birliğin temelleri (Microcredit Summit) atılmıştır. Zirvede 2005 yılına kadar dünyadaki en yoksul 100 milyon aileye ve özellikle de bu ailelerin kadın üyelerine ulaşmayı amaçlayan 9 yıllık bir süre için bu kampanyanın oluşturulması kararlaştırılmıştır. Zirvede ayrıca dünyadaki 100 milyon en yoksul aileye ulaşılması için 21,6 milyar dolara ihtiyaç olduğu ve bu miktarın sadece 2 milyar dolarının kredi kullananların tasarruflarıyla karşılanabileceği hesaplanmıştır (www.comcec.com). Mikrokredinin sadece toplumun en yoksullarına verilen küçük miktarlardaki yardımlardan ziyade, istihdam yaratıcı yönde çeşitli pek çok uygulama olduğu iddia edilmektedir. Mikrokredi yoluyla girişimcilik teşvik edilerek istihdam yaratma ve girişimcilerin kendi işlerini kurmaları yönündeki teşvikler sağlandığı söylenebilir. Bu gelişimin en başarılı örneklerini ABD'de ve Almanya'da görmek olasıdır. Örneğin, ABD'de toplumun en yoksul kesimlerine asgari ücret ödemesi sağlarken daha iyi olanlara girişimcilik kredisi verilmektedir. Almanya ise, işsizlik fonunu işsizlere mikrokredi bazında kullandırılmaktadır (www.israf.org).

Mikrokredinin 1970 sonrası gelişimindeki başarısı son derece etkileyicidir. Mikrokredi Kampanyası Yıllık raporunda yer alan kaba bilançoda durumu görmek mümkündür. Tablo 1'e bakıldığında sadece 10 yıl içerisinde mikrokredi hizmeti sunan kayıtlı kurum sayısı yaklaşık altı kat artmış, aynı zamanda kullanıcı sayısı da oniki katın üzerinde bir büyüme göstermiştir. Verilen kredi miktarına bakıldığında da benzer bir eğilim görmek mümkündür. Verilen kredi tutarı yaklaşık 7.6 milyon dolardan 107 milyon dolara ulaşmıştır.

Tablo 1: 1997'den 2007'ye Mikrokredinin Gelişimi

Yıllar	Kayıtlı Kurum Sayısı	Ulaşılan Mikrokredi Kullanıcı Sayısı	En Yoksul Kullanıcı Sayısı
1997	618	13.478.797	7.600.000
1998	925	20.938.899	12.221.918
1999	1.065	23.555.689	13.779.872
2000	1.567	30.681.107	19.327.451
2001	2.186	54.932.235	26.878.332
2002	2.572	67.606.080	41.594.778
2003	2.931	80.868.343	54.785.433
2004	3.164	92.270.289	66.614.871
2005	3.133	113.261.390	81.949.036
2006	3.316	133.030.913	92.922.574
2007	3.552	154.825.825	106.584.679

Kaynak: (Harris, 2009: 25).

3. Türkiye'de Mikrokredi Uygulamaları

Mikrokredinin modern anlamda Türkiye'de uygulamaya başlanması, Grameen Trust ve Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA), Ankara Valiliği ve bir özel bankanın sponsorluğunda Ankara Mamak'ta; Batman Valiliği işbirliğiyle Batman'da; Grameen Trust ve Diyarbakır Valiliği işbirliğiyle Diyarbakır'da başlatılmıştır. Ayrıca Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından yürütülen MAYA* Programı da mikrokredi alanındaki bir diğer önemli projedir. Maya Mikrofinans Destek İşletmesi, Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı tarafından Haziran 2002 tarihinde kurulan ilk mikro kredi kurumu olarak bilinmektedir. Maya; İstanbul, Kocaeli, Sakarya ve Düzce'de faaliyet göstermektedir. Maya'nın hedefi kendi işini yapan veya iş kurmak isteyen yoksul kadınlara mikro düzeyde kredi sağlamaktır. Ayrıca Maya Mikrofinans Destek İşletmesi, bireysel krediler yanında grup kredileri ve ihtiyaç kredileri de kullanmaktadır. Söz konusu işletme, depremde zarar görmüş İstanbul, Kocaeli, Sakarya ve Düzce'de yaşayan yoksul kadınlara mikro kredi kullanarak onların üretkenliklerini arttırmaya çalışmaktadır (Deviren, 2009). Söz konusu proje, dünya uygulamalarına benzer bir mikrokredi uygulaması niteliğindedir. Ancak bireysel girişimciler, 2002 yılına kadar kredi birlikleri, emanet sandıkları, kooperatifler, özel finans kuruluşları, bankalar ve akrabalarından fon sağlama yoluna gitmişlerdir. Ancak, 2001 yılında başlatılan Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) ile krizin yoksullar üzerindeki etkilerini azaltmak amacıyla şartlı nakit transferleri yapılmış ve küçük girişimcilere kredi desteği sağlanmıştır.

*Haziran 2002'de Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı'nın (KEDV) bir iktisadi işletme olarak kurulmuştur. Küçük çaplı bir iş yapmakta olan dar gelirli kadınlara, bu işlerini geliştirebilmeleri ve ekonomik hayata aktif olarak katılabilmeleri için küçük miktarlarda borç para vermeyi kendine amaç edinmiştir. Maya aynı zamanda Türkiye'nin ilk mikrokredi kurumudur (www.kedv.org.tr/maya/).

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

Türkiye’de mikrokrediyle ilgili yasal süreç devam etmekle birlikte, mikrokrediyi faaliyet bazında düzenleyen bir yasa henüz yürürlükte yoktur. Ancak kuruluşlar bazında mikrokredi uygulaması yasal olarak mümkündür. Türkiye’de bugüne kadar alt toplum kesimlerine yönelik çeşitli kredi uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Türkiye Halk Bankası, Ziraat Bankası, Hazine Müsteşarlığınca yetkilendirilmiş borç vericilerin bu kapsamdaki faaliyetleri biçimsel; esnaf ve sanatkâr kooperatifleri, küçük çiftçi kooperatifleri ile bazı STK’lerin faaliyetleri yarı biçimsel mikrokredi uygulamaları arasında sayılmaktadır (İSEDAK, 2007: 20).

Bir diğer önemli mikrokredi uygulaması, Türkiye İsrافی Önleme Vakfı tarafından yürütülen Türkiye Grameen Mikro Kredi Programıdır (TGMP). TGMP’nin amacı, özellikle kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan yoksul insanların/kadınların gelir elde etmelerini ve yoksulluk sınırının üzerinde bir yaşama kavuşmalarını sağlamaktır (TGMP, 2008). Türkiye’de ilk yıl için verilen mikrokredi tutarı, 100-700 TL arasında değişirken, ABD’de 1.200 dolar, Bangladeş’te ise 38 dolar düzeyindedir. Mikrokredilerin daha çok kişiye ulaşması, mikrokredi çalışmalarına ilişkin işletme maliyetlerinin karşılanması ve müşterilerden hizmet maliyeti alınmaktadır. Teminat ve kefalete dayanmaksızın güvene dayalı olarak yürütülen TGMP kapsamında yaklaşık 10.000 üyeye 14 bin TL’den fazla mikro kredi dağıtılmıştır. Kredilerin geri dönüşleri de sorunsuz yürütülmüş, bu da mikrokredinin temel amacına yani insanlara yardım olarak gelir aktarmak yerine, mikrokrediler yoluyla üretkenliklerini arttırmak ve kendi gelirlerini elde etmeleri ve yoksulluk sınırının üstüne çıkmalarını hedeflemiştir (TGMP, 2008).

Tablo 2: Türkiye’deki Başarılı Bazı Mikrokredi Uygulamaları

Kurum/Kişi Adı	Çalışmaları
MAYA Mikro (Haziran 2002)	İlk mikrokredi kurumudur.
Mikrokredi ile Topluma Destek Projesi	HSBC ve Toplum Gönüllüleri Vakfı işbirliği içindedir.
Azize Karataşlı (Diyarbakır)	Üç yılda dört kez kredi almıştır.
Azize Dağgüllü (Diyarbakır)	Evinin bir bölümünü bakkal dükkânına çevirmiştir.
Yıldız Mamo	Bir ortak bularak, elışı yazma dükkânı açmıştır.
Menfaat Kara	Atölyesine malzeme alıp işini kurtarmıştır.
Mükrim Zengin (Diyarbakır)	Üç kere kredi alıp, bakkal dükkânı açmıştır.
Özlem Kol (Samsun)	Bir yufka dükkânı açmıştır.

Kaynak: (Aşçı ve Demiryürek, 2008: 77).

Türkiye’de kırsal alandaki başarılı mikrokredi uygulamalarını Tablo 2’deki gibi örneklendirmek mümkündür. Türkiye’de işsizliğin ve yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı doğu bölgelerinde mikrokredi projelerinin uygulanması, özellikle yaşlı ve çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde kadının ailenin geçimine katkıda bulunmasını sağlamayı ve kadının kendine olan güvenini kazanmasına yardımcı olmayı hedeflemiştir. Bu da işsizliğin azaltılması adına önemli bir adım olmuştur.

Bu nedenle mikrokredi sistemi 2015 yılına kadar Türkiye’de yoksulluğu ortadan kaldırmak için önerilen önemli stratejilerden birisidir. Ancak, Türkiye mikrofinans sektörünün gelişiminin erken aşamasındadır. Toplumun yoksul ve en yoksul kesimlerine verilen mikrokredi hizmetlerinin hala çok sınırlı sayıda kaynağı bulunmaktadır (Grossman, 2006:1).

Türkiye’de yetersiz kaynağın yanısıra mikrokredi uygulaması açısından önemli olan bir diğer sorun da mikrokredi üzerine yapılan çalışmaların azlığı ve tam olarak mikrokredi talebinin detayları ile belirlenememiş olmasıdır. Türkiye’de mikrokrediye olan talebin belirlenmesinden ve ardından bu talebi oluşturan kesimin sosyal, ekonomik ve demografik detayları üzerinden daha etkin bir mikrokredi uygulaması gerçekleştirilebilecektir.

Mikrokredi sistemine olan talebin belirlenmesinde, o ülkede gelir dağılımının en alt %20’lik diliminde bulunan kesim temel alınmaktadır (Robinson, 2001). Ancak uygulamalarda görülen bir başka eğilim ise, bir ülkede yoksulluk sınırının altında kalan kesimin kendi içerisinde de yoksul ve aşırı yoksul olarak ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulduğu ve aşırı yoksul gruba dâhil olan bireylerin mikrokredi sisteminin potansiyel müşterileri arasında değerlendirilmelerinin güç olduğu şeklindedir (Montgomery ve Weiss, 2005: 5). Örneğin, bir ülkede yoksulluk sınırı olan aylık 400 TL’lik kazanca eşit ve bu sınırın altında kalan toplam nüfusun on milyon olduğu varsayımı altında o ülkedeki mikrokrediye ihtiyaç duyabilecek potansiyel bireyleri tahmin edebilmek için yoksulluk sınırının altında kalan bireyler arasında yukarıdan aşağıya doğru bir sıralama yapılması gerekmektedir. Bu şekilde yapılacak bir gelir sıralaması neticesinde, gelirleri yoksulluk sınırının yarısının da altında kalan bireyler mikrokredi müşterisi olarak değerlendirilmezlerken, bu %50’lik oranının üzerinde kalan 5 milyonluk nüfus potansiyel mikrokredi kullanıcıları olarak düşünülmektedir (Çak, 2007: 99). Bu çerçevede, Türk-İş tarafından yapılan bir hesaplama göre (Aralık 2014) dört kişilik ailenin açlık sınırı 1.232 TL, yoksulluk sınırı ise 4.014 TL olarak ifade edilmiştir. Oysa asgari ücret tutarı, 2015 yılının ilk altı ayı için net 949,07 TL’dir. Yoksulluk sınırı ise TÜİK’in verilerine göre (hanehalkı kullanılabilir medyan gelirin %50’si dikkate alınarak belirlenen) nüfusun %15’i yoksulluk riski altındadır. Bu oran kırsalda daha yüksektir. Bu da Türkiye’de son nüfus sayımına göre (77.695.904) 11.654.385 kişinin yoksul olduğu ve mikrokredinin de potansiyel müşterisi olabileceğini göstermektedir (TÜİK, 2014; TÜİK, 2015; TÜRK-İŞ, 2014).

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

Türkiye'deki mikro kredi potansiyel talebi dikkate alındığında mikro kredi uygulamasının yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi gerekliliği ortadadır. Mikro kredi uygulamalarının gelişimiyle beraber, etkinliklerinin de değerlendirilmesi ve buradan elde edilecek geri besleme ile sistemin yeniden yapılandırılması şüphesiz mikro kredi uygulamasının hedefine ulaşmasını da kolaylaştıracaktır.

4. Mikro kredinin Etkileri

Mikro kredi ile kalkınma yaklaşımının temelinde, toplumun gelir bakımından en yoksul kesiminin üretime teşviki ile düzenli bir gelir sahibi haline getirilmesi, yani bir yandan üretim artışının sağlanması diğer yandan da yoksullukla etkin bir şekilde mücadele edilmesi yatmaktadır. Özellikle 1970 ekonomik krizi ve devamında makro kalkınma planlarının yaşadığı başarısızlık ve dışa açık büyüme politikalarının etkisiyle artan yoksulluk ve gelir dağılımındaki bozukluk, Muhammed Yunus'un geliştirdiği mikro kredi sisteminin de nedeni olmuştur, denilebilir. Bunun üretim, büyüme ve kalkınma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

1970'lerle beraber ortaya çıkan geniş ölçekli yapısal değişimlerin ve uygulanan istikrar/büyüme programlarının hızlı ve sancılı değişimini öngören reçetelerin beklenen sonuçlara ulaşamaması alternatif politika arayışlarını da gündeme getirmiştir. Makro ölçekli planları hayata geçiremeyen -sonuçları yavaş ortaya çıkan politikalar yerine- pek çok az gelişmiş ülke kendi özgül koşullarını da dikkate alarak hazırlamış ve özellikle toplumun en yoksul kesimini ekonomiye kazandıracak, mikro kredi gibi yeni politikaları uygulamaya başlamıştır. Normal koşullar altında finansal sistem içerisinde yer alan banka ve benzeri finansal kuruluşlardan kredi alma olanağı olmayan toplumun en yoksul kesimlerine doğrudan kredi desteği sağlanmasıyla kendi işlerini kurmalarının yolu açılmıştır. hem yoksullukla mücadelede önemli bir araç hem de yoksulluğun ve işsizliğin azaltılması, üretimin artırılması gibi makroekonomik amaçlara ulaşmada olumlu katkıları nedeniyle etkin bir ekonomik araç olarak mikro kredi sisteminin kullanımı artmıştır. Mikro kredi sisteminin yoksulluk, istihdam ve üretim gibi alanlarda yarattığı olumlu gelişmeler STK ve Uluslararası Para Fonu (IMF), BM, DB gibi uluslararası kuruluşları da mikro kredi ve mikro finans programlarına doğrudan destek vermeye itmiştir.

1970'lerde ortaya çıkışından bu yana mikro kredi, 1997 Mikro kredi Yıllık Zirvesi'nde de sergilendiği üzere kalkınma alanında son derece önemli olmuştur. 2015 yılında dünyanın en yoksul ailelerine özellikle de kadınlarından oluşan 175 milyon kişiye ulaşmayı ve mikro krediyle serbest meslek/iş sahibi olmaları ve finansal hizmet almaları hedeflenmiştir (Daley-Harris, 2005: 29). BM de 2000 yılındaki Milenyum Kalkınma Hedefleri'nin gerçekleştirilmesi açısından önemli gördüğü için 2005 yılını Mikro kredi Yılı olarak ilan etmiştir. Mikro kredi kalkınma açısından son derece önemli hale gelmiştir. UNCDF'ye (2004) göre de kalkınmada yoksul hanehalkının temel gereksinimlerinin karşılanmasına, kadınların ekonomik hayata katılarak cinsiyet temelinde eşliğinin sağlanmasına ve hanehalkının refahını iyileştirmeye yardımcı olmak gibi önemli rolleri söz konusudur.

4.1. Mikrokredinin İstihdama Etkisi

Mikrokredi sisteminin benimsenmesi ve yaygınlaşması için 1970'li yıllarda finansal sistem içerisinde bilinen banka benzeri kredi kuruluşlarının dışında yer alan ve özellikle toplumdaki en yoksul grupların yerel düzeydeki girişimlerinin desteklenmesi üzerine odaklanan başarılı kuruluşların ortaya çıkması gerekmiştir (Sarno, 2001). Mikrokredi programlarının toplumdaki en yoksul kesimi ve özellikle de kadınların ekonomik girişimlerini desteklemesi, ekonomi içinde var olan ancak değerlendirilmeyen potansiyel katma değerlerin ekonomiye kazandırılmasını sağlaması hedeflenmiştir. Kadınların aile gelirine katkıları o hane halkının yoksulluktan kurtulması için önemli bir desteği oluşturmaktadır. Nitekim mikrokredi yazında kadınların kendileri için iş imkânları oluşturmalarının teşvik edilmesinin sadece o ülkedeki Gayrisafi Milli Hasılaya (GSMH) katkıda bulunmayacağı, aynı zamanda istihdam olanaklarını da olumlu olarak destekleyeceği savunulmuştur (Stevson, 1998: 21).

Mikrokredi sisteminin düzenli olarak işlediği pek çok ülkede işsizliği azaltma yönünde etkisi olduğu akademik çalışmalarla da desteklenmektedir (Bakınız Tablo 3 ve 4). Mikrokredi alındığında, aile fertlerinden birisi üretime dâhil olmakta, ikinci kez alındığında yine bir aile ferdi üretime dâhil olmakta ve sonuçta dışarıdan ücretli birisi istihdam edilebilmektedir. Ayrıca kredi alan anne-baba yeterli ek gelir sağlamışsa, çocuğunu işe göndermek yerine okula göndermekte dolayısıyla eğitim gören kişiler daha verimli olarak iş hayatına katılmaktadır (Can, 2008: 121-122). Eğitim alan birçok kişi istihdam koşullarından yararlanmakta ve işsizlik, yoksulluk çemberi kırılabilmektedir.

Grameen Bank ve ticari/tarımsal kalkınma bankaları, faaliyette bulunduğu köylerde istihdamı arttırmışlardır. Grameen Bank'ın faaliyette bulunduğu köylerde, tarım dışı faaliyetlerdeki önemli artışa bağlı olarak, toplam istihdam da sürekli artmıştır. Mikrokredi faaliyetlerinin istihdam üzerindeki bir başka etkisi, tarım sektöründe çalışan kişilerin diğer sektörlerle kayması olmuştur. Bunu mikrokredinin tarım sektörüne yönelik hizmet vermeyi tercih etmemesi de etkilemiştir. Bunda tarım sektöründeki gizli işsizlerin diğer sektörlerle yönelmesi de belirleyici olmuştur. Örneğin, Grameen Bank müşterilerinin birçoğunun daha önce iş sahibi olmamasına rağmen, mikrokredi hizmeti sayesinde iş kurarak istihdama dâhil olmuşlardır (Can, 2008: 131-132). Bununla birlikte, mikrokredi yoluyla özellikle işsizliğin yoğun olduğu kırsal alandaki girişimciliğin teşvik edilmesi sonucu meydana gelecek ekonomik faaliyetler de istihdamı olumlu yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca mikrokredi sosyal olarak dezavantajlı kesimler için en önemli ekonomik destek programı olup, bu kesimlerin küçük (mikro) ölçekli işletmeler (girişimciler) aracılığıyla emek piyasalarına girmesine ve çalışabilmelerine de olanak yaratmaktadır (Borzaga vd., 2008: 119).

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

4.2. Mikrokredinin Yoksulluğa Etkisi

Mikrokredinin asıl amacı, bireyin kendisini ve içinde bulunduğu bölgedeki imkânların artırılması yoluyla kredi kullanıcılarının üretim sürecine aktif katılımlarının sağlanması ile toplumdaki refah seviyesinin en alt düzeyden başlanarak yükseltilmesidir. DB'nin 1990 kalkınma raporunda belirttiği gibi, yoksulluğun ortadan kaldırılması için belirlenen stratejilerin ana hedefi, kalıcı bir ekonomik büyümenin tesis edilebilmesidir. Bu nedenle, bu tür stratejilerin mikrokredi sistemindeki gibi toplumdaki ekonomik potansiyeli sonuna kadar kullanmaları gereklidir.

Yoksulluk ile mikrokredi arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan Elizabeth Littlefield vd. (2003) tarafından yapılan çalışmaya göre, toplumun en yoksul kesimlerinin mikrokrediye ulaşmaları onlar için yoksulluk açmazının aşılmasında en önemli adımdır. Daimi anlamda gelir getirici bir ekonomik aktiviteye sahip olunması ve ardından tasarruf vb. amaçlı temel bankacılık faaliyetlerinden yararlanılması, zaman içerisinde nakit birikimine katkıda bulunmakta ve ailelerin daha fazla çocuğa eğitim sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Nicel ve nitel yöntemlerle hazırlanan birçok güvenilir çalışmada, mikrokredinin yoksulluğu azaltıcı yöndeki etkisi vurgulanmaktadır. Bu çalışmaların bazıları ve sonuçları özet olarak Tablo3 ve 4'de yer almaktadır (Littlefield vd., 2003: 2-3).

Yoksullara sağlanan mikrokredi iki önemli amacın gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır: Birincisi, borç olarak verilen ve mikro işletmeye aktarılan kredinin hem önemli ölçüde hem de kısa vadede hanehalkının harcamalarını ve refahını artırmasıdır. İkinci neden ise, girişimciliğe yönelik verilen mikrokrediyle işletmenin sermayesinin kapitalizasyonu, istihdam yaratılması ve uzun dönemli gelir büyümesi yoluyla kayıtdışı sektörde küçülmeyi teşvik etmektir (Kevane ve Wiydick, 2001: 1226).

Mikrokredi sisteminin yoksulluğun azaltılmasındaki rolü, özellikle az gelişmiş ülkelerde daha yüksek olabilmektedir. Mikrokredi ile gelişmekte olan ülkelerde gelir getirici ekonomik faaliyetlere başlangıç yapabilmek, gelişmiş ülkelere nazaran çok daha kolay olduğundan, mikrokredi projelerinden arzu edilen verimin istenilen seviyede ve daha hızlı bir biçimde alınmasını mümkün kılabilir.

4.3. Mikrokredinin Kalkınmaya Etkisi

Mikrokredi sisteminin merkezi bir unsur olarak mikrofinans içerisinde yer alması ve bu bağlamda öncelikle yerel kalkınmayı, devamında ise toplam üretimi artırmakta kullanılmaya başlanması, kalkınma programlarına dâhil edilmesine neden olmuştur. Bazı kalkınma örgütleri, STK'lar ve hükümetler arasında yoksulluğu azaltmak amacıyla da yaygın olarak kullanılmasına sebep olmuştur (Hossain, 2002). Özellikle son yirmi yıldır bu alandaki yazın mikrokredinin yoksulluğun azaltılmasında ve kalkınmanın sağlanmasında etkili olduğunun/olabileceğinin altını çizmektedir. Bu görüşü destekleyen çalışmalara karşın, özellikle 2000'li yıllarda geri ödeyememe sorunlarının artması ve aktarılan kredilerin küçüklüğü karşısında mikrokredilerin yoksulluk ve işsizlik gibi makroekonomik sorunlara çözüm bağlamında destek olmasının hala önemli bir soru işareti taşıdığını söylemek mümkündür.

Mikrokredi sisteminde kalkınmayı sağlamak üzere iki temel yaklaşım bulunmaktadır (Woller vd, 1999: 30-31): Kurumsal yaklaşımda, yoksul kesimin kredi imkânlarına ulaşmalarında izlenecek en iyi yöntem, o ülkede bu amaca hizmet eden biçimsel yapıdaki finansal kuruluşların sayısını arttırmaktır. Finansal kuruluşların sayılarındaki artış hem daha fazla yoksul insanın bu sistemden yararlanmasını sağlayacak hem de toplumdaki en fakir kesime ulaşmayı kolaylaştıracaktır. Kurumsalcılar kalkınmada ve yoksullukla mücadelede başarılı bir mikrokredi projesinin sınırlarını tüm dünyadaki yoksulluk sınırının altında kalan nüfus ile bu nüfusa yetecek olan mikrokredi talebinin belirlediğini savunarak, mikrokredi sistemini çok geniş ölçekli olarak düşünmektedirler.

Kurumsal yaklaşımın ortaya çıkmasında, 1960'larda pek çok ülkede yaygın olarak yürütülen tarımsal kesimi desteklemek için yoksul köylülere -devletin finanse ettiği- krediler vermeye başlayan kırsal kalkınma ajanslarının etkili olduğu da ifade edilmektedir. Bu ajansların başarısızlıkları ve etkisiz kalmaları nedeniyle kurumsal bir hüviyete sahip olmak ve bunun sürdürülebilmesi, finansal yeterliliğin sağlanması kurumsalcılar tarafından mikrokredi programlarının başarısı için birinci öncelik olarak görülmüştür (Dichter, 1996: 259-260).

Refahçı yaklaşım ise, mikrokredi sisteminin en önemli amacının toplumdaki en yoksul kesime nasıl ulaşabileceği ve sistem ile kendi kendilerine yeterli bir hale nasıl getirilebileceğini esas almaktadır. Kurumsal yaklaşımın sistemi ticarileştirdiği de ayrıca dile getirilmektedir. Mikrokredi kurumlarının öncelikle kârlılık noktasından hareket etmelerinin sistemin ana amacına hizmet etmeyeceği ve bir süre sonra kendi ruhuna aykırı sonuçlar ortaya koyacağını belirtmektedirler (Dichter, 1996: 259-260). Bunun en önemli nedeni ise, bir takım kurumsal kriterleri yerine getirmeye başlayan mikrokredi kuruluşlarının zamanla geleneksel bankalara dönüşecekleri endişesi ile sisteme gönüllü destek veren finansal destekçilerini de yitirebilecekleridir.

4.4. Mikrokredinin Etkisi Konusunda Dünyada ve Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Mikrokredi uygulamalarının makro değişkenler üzerindeki etkilerini ele alan ampirik çalışmalar dünyada 1990'larda başlamış, 2000'lerde ise ilgili yazında oldukça geniş yer almıştır. Bu yazını Tablo 3'de görmek mümkündür. Bu çalışmanın yapılması açısından Tablo 3 önemli olmuştur. İlgili tabloda araştırmanın kapsamı açısından sadece bazılarına yer verilen çalışmalar ve yazındaki diğer araştırmaların bulgularına göre genel anlamda mikrofinans ve özelde mikrokredi uygulamalarının toplumun en yoksul kesimlerinin öncelikle gelirlerinde ve iş olanaklarında –daha çok da kişisel istihdam ile- olumlu etki yaptığı konusunda bir genel sonuç olduğunu göstermektedir. Öte yandan David Hulme'nin (1997, 1999, 2000) çalışmaları etkinin sınırlarını tartışmaya açmaktadır. Aynı şekilde Paul Mosley ve David Hulme (1998) tarafından 7 ülkedeki 13 mikrokredi kurumunun yoksulluğu etkileme ve performansı üzerine yaptığı ortak araştırması mikrokredinin verildiği kesimlerin yoksullukları arttıkça mikrokredinin yoksulluk ve işsizlik üzerindeki etkisi de azalmakta hatta olumsuz etkilemekte olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca yoksulluk sınırında bulunan hanehalklarına yönelik mikrokredi programlarının etkisinin, yoksulluk sınırının altında kalan hane halkını hedefleyen programlardan daha büyük olduğu sonucuna varılmıştır.

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

Yoksulluğun azaltılmasında ve istihdamın artırılmasında mikrokredinin etkinliğinin nasıl ölçüldüğüne yönelik olarak teorik tartışmalarda üç önemli nokta ortaya çıkmaktadır: Birincisi, hangi katkının belirleyici (kadınların güçlendirilmesi, sermaye birikimi, gelirin artması vb.) olduğudur. İkincisi, mikrokredi toplumun en yoksul kesimlerine gerçekten ulaşıp ulaşmadığıdır. Üçüncüsü ise, mikrokredinin maliyetlerinin yararlarından fazla olup olmadığıdır (Dunford, 2006: 2-5). Akademik çalışmaların pek çoğu etki değerlendirmesi yaparken mikrokredi kullananlar ile mikrokredi kullanmayan yoksulları karşılaştırmaktadır. Bu da bir başka önemli sorunsaldır. Çünkü mikrokredi alanların durumundaki değişme mikrokrediyile ilişkili olmayabileceği gibi başarılarını arttırmak isteyen mikrokredi kuruluşlarının daha zengin bölgelerde uygulamaya gidebileceği anlamı da taşıyabilmektedir (Karlan, 2001: 77-80).

Robinson'a göre (2001) gelişmekte olan ülkelerde aktif olan yoksullar arasında mikrokrediye gereksinim son derece yüksek çıkmakta ve verimlilik, üretim ve gelir düzeyini olumlu olarak etkileyebilmektedir. Montgomery ve Weiss (2011) 3.000 kişiyi kapsayan mikrokredi kullanıcısı ile yaptıkları alan çalışmasıyla mikrokredinin kalkınma, gelir düzeyi, yoksulluk ve özellikle de kadın istihdamı arasında pozitif ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Ancak mikrokredinin temel kaynağının bağışçılar yerine sürdürülebilir ticari bankacılığa doğru son dönemlerde ortaya çıkan kayma ile birlikte, yani mikrokredinin ticarileşmesiyle, bu olumlu ilişkinin de ortadan kalktığı ileri sürülmektedir.

Morduch ve Haley (2002) yazındaki pek çok önemli araştırmayı ele almışlardır. Bunların büyük bölümünün sonuçlarının öncelikle hanehalkının gelir düzeyini arttırdığını sonrasında ise istihdam olanaklarında artış yarattığını ve kısmen de kalkınmayı desteklediğini ifade etmişlerdir (Morduch ve Haley, 2002: 7-55). Kapsamlı bir başka araştırma ise 2000 sonrası tüm Hindistan mikrokredi programlarının değerlendirilmesi için Small Industries Development Bank of India (SIDBI) tarafından yapılmıştır.

Mikrokredinin etkileri üzerine çalışan ve yazındaki önemli araştırmaları gerçekleştiren Khandker (2003), Bangladeş'e ilişkin yaptığı araştırmada -panel data verileri kullanarak- mikrokredilerin yoksulluk üzerindeki etkilerine bakmış ve toplumun en yoksul kesimine yoksul kesiminden daha fazla yarar sağladığını (gelir düzeyini arttırdığını) bulmuştur.

Sahra Altı Afrika'da daha çok hükümetin ve piyasanın neden olduğu aksaklıkları gidermek amacıyla başlayan mikrokredi uygulamasıyla ilgili Snow ve Buss (2001) tarafından yapılan çalışmada, yaşanan bu tür aksaklıkların giderilmesi ve kalkınmanın sağlanmasında etkili olabileceğini ortaya konulmuştur. Ayrıca kayıtdışı ve kayıt altındaki ekonomi arasında bir bağ kurmaya da yardımcı olduğu ve refahı arttırdığı ileri sürülmüştür.

Deheija vd.,(2005) mikrokredinin kalkınma ve üretim üzerinde etkili olamamasının nedenini yüksek faiz oranlarına bağlamaktadırlar. Bu nedenle, mikrokredi veren kuruluşlar dış finansmana gereksinim duydukça güvenilirlikleri ile kalkınmaya etkileri azalmaktadır. Ayrıca yoksulluğun da mikrokredinin faiz oranlarına karşı son derece duyarlı olduğu ileri sürülmektedir.

Morduch ve Hale (2002) ve Moll (2005) tarafından belirtildiği gibi, mikrokredi uygulamasının temel amacı, genellikle yoksulluğun ortadan kaldırılmasıdır (Mallick, 2002: 162). Bu açıdan Bangladeş için yapılan çalışmada yoksulluk düzeyi üzerinde mikrokredinin etkinliğinin olmadığını vurgulamaktadır. Hossain (2002) ve diğer pek çok araştırmacı (Tablo 3) tarafından mikrokredinin diğer kalkınma modelleri gibi bir takım sınırlılıkları olsa da kalkınma ve yoksulluk üzerinde gözardı edilemeyecek bir başarısı olduğunu ileri sürmektedirler.

Kim / Tarih	Ülke	Veri	Metod	İşsizlik Üzerinde	Yoksulluk Üzerinde	Üretim Üzerinde
Adams ve Von Pischke, (1992)	Dünya	-	Tanımlayıcı / Derleme	-	Etkisiz	-
Bhatta, (2001)	Nepal	Nepal'in Sosyo-Ekonomik Verileri ve Uygulamadaki MFK Mikrokredi Verileri	Karşılaştırmalı	Etkili	Etkili	-
Chen ve Snodgrass, (2001)	Hindistan	SEWA Bank Mikrokredi Kullanıcıları	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	-
Chowdhury vd., (2005)	Bangladeş	Grameen Bank, the Bangladesh Rural Advancement Committee ve the Association of Social Advancement Mikrokredi Kullanıcıları	Ampirik Alan Çalışması (Survey)	Kısmen Etkili	Kısmen Etkili	-
Dunn, (2001)	Peru	1209 Hanehalkı	Ampirik Alan Çalışması Etki Testi	Etkili	Etkili	-
Duong ve Izumida, (2002)	Vietnam	VBA, VBPPCF Mikrokredi Kullanıcıları	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	Etkili
Hossain ve Knight, (2008)	Bangladeş	355 Grameen Bank Mikrokredi Kullanıcısı	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	-
Kevane ve Wydic, (2001)	Guatemala	260 FUNDAP Kadın Mikrokredi Kullanıcısı	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	Etkili
Khandker vd., (1998)	Bangladeş	Mikrokredi Kullanıcıları ve Programa Katılanlar	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	Etkili
Khandker, (2005)	Bangladeş	1800 Mikrokredi Kullanıcısı Hanehalkı	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	-
Littlefield vd., (2003)	Dünya	-	Karşılaştırmalı Literatür İncelemesi (Teorik)	Etkili	Etkili	Etkili
Morris ve Barnes, (2005)	Uganda	FINCA, FOCCAS ve PRIDE Mikrokredi Kullanıcıları	Ampirik Alan Çalışması	-	Etkili	Etkili
Pitt ve Khandker, (1996)	Bangladeş	29 Köyde 600 Mikrokredi Kullanıcısı Hanehalkı	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	-
Schreiner, (1999)	USA	SELP, ISED, SEID ve WSEP Veri Seti*	Karşılaştırmalı	Az Etkili	Etkisiz	-
Sharma ve Buchenrieder, (2002)	Gana, Kenya, Malavi, Endonezya, Sri Lanka, Bolivya	-	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	-	-
Weijland, (1999)	Endonezya	4000'in Üzerinde Kırsal Bölgedeki Kişiyle Anket	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	-
Snow ve Buss, (2001)	Sahra Altı Afrika	7 Ülkedeki Mikrokredi Kuruluşları	Tanımlayıcı / Derleme	-	Etkili	Etkili
Amin vd., (2003)	Bangladeş	229 Mikrokredi Kullanıcısı	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	-
Anderson vd. (2002)	Dünya	Mikrokredi Kampanyası'na bağlı 765 örgüt	Ampirik Alan Çalışması	-	Etkili	Etkili

* Self-Employment Learning Project (SELP), Institute for Social and Economic Development (ISED), Self Employment Investment Demonstration (SEID), The Women's Self-Employment Project (WSEP).

Türkiye açısından mikrokrediyi ele alan çalışmalar değerlendirildiğinde ise, yazının ampirik çalışmalar açısından son derece sınırlı olduğunu ve özellikle 2002 sonrası mikrokredi uygulamasıyla beraber derleme çalışmalarının başladığını söylemek mümkündür. Tablo 4'te Türkiye'de yapılan çalışmaların önemli bir kısmı gösterilmiştir. Yapılan çalışmalar ise genellikle tanımlayıcı ya da yoksullukla ilgili olmuştur. Mikrokredi talebi ve etkilerinin değerlendirildiği çalışma sayısıysa oldukça sınırlıdır. 1990 sonrasında modern anlamda mikrokredi sistemi ile tanışan Türkiye'de 2000 sonrasında iki önemli çalışma Burritt (2003) ve Grossman (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Burritt (2003) hayat standardı esaslı ve özel sektör yaklaşımı olmak üzere iki farklı yöntem uygulamak suretiyle potansiyel mikrokredi talebini geri ödeyebilecek olanlar üzerinden ve hem kayıtlı hem de kayıtdışı mikro işletmelerin miktarı üzerinden tespit etmeye çalışmıştır. Grossman (2006) ise, dört kentin dört farklı ilçesinde gerçekleştirdiği ve 388 kişi üzerinden yürüttüğü çalışmada potansiyel mikrokredi talebini bulmak istemiştir.

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

Adaman ve Bulut (2007) tarafından yapılan nitel çalışmada ise, 89 kişi ile görüşülmüş ve TGMP ve MAYA kredilerinin etkileri ele alınmıştır. Çalışmanın bulguları bu kurumların istenen etkiyi yaratmaktan uzak uygulamalar olduğu ve mikrokredinin bir sosyal politika olarak uygulanıp uygulanamayacağı ele alınmıştır. Yılmaz ve Koyuncu (2006) tarafından hazırlanan derleme çalışmada, yoksulluk ve mikrokredinin etkileri dünya ve Türkiye bağlamında değerlendirilmiştir.

2005 yılında Akça tarafından yapılan mikrokredi çalışması, bu tarihe kadar yapılmış ilk akademik alan çalışması olmuştur. Çalışma liberalleşme süreci ile birlikte mikrokredi sistemini nedenleri ve sonuçları ile ele alınarak Diyarbakır örneği incelemiştir.

Cem Uluoğlakcı (2009) yaptığı çalışmada, Ankara TGMP'den mikrokredi kullanan kadınların ekonomik koşulları ve tutumlarındaki farklılıkları incelemiştir. 321 TGMP mikrokredi kullanıcısına uygulanan anket sonucunda mikrokredi kullanımının geliri arttırdığı ve yoksulluğu azalttığını tespit etmiştir.

SONUÇ

1950'lerde ifade edilmeye başlanan, 1970'lerde popüler hale gelen mikrokredi kavramı, 1980'lere gelindiğinde hızla gelişmiş, mikrokredi sunan kurumların sayısı 6 kat, kullanıcı sayısı ise 12 katın

Tablo 4: Mikrokredi ile ilgili Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Kim / Tarih	Ülke	Veri	Metod	İşsizlik Üzerinde	Yoksulluk Üzerinde	Üretim Üzerinde
Adaman ve Bulut, (2007)	Diyarbakır, Kocaeli Düzce ve Sakarya	TGMP ve MAYA Mikrokredi Kullanıcıları	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkisiz	-
Akbıyık ve Şahin, (2010)	Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	-	-	-
Akça, (2005)	Diyarbakır	TGMP Kredi Kullanıcıları	Tanımlayıcı (Kısmen Alan Çalışması)	Etkisiz	Etkisiz	-
Altay, (2007)	Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	-	Etkili	-
Burritt, (2003)	Türkiye Geneli	-	Tanımlayıcı (Bilanço Faaliyet Raporu vb Analizi)	Etkili olma şartları önerisi	Etkili olma şartları önerisi	-
Can ve Karataş, (2007)	Muğla	44 Mikrokredi Kullanıcısı	Tanımlayıcı ve Kısmen Ampirik Alan Çalışması	Etkili	-	Etkili
Dolun, (2005)	Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	-	Etkili	-
Döşeyen, (2007)	Diyarbakır	TGMP Mikrokredi Kullanıcıları	Tanımlayıcı ve Kısmen Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	-
Dündar, (2007)	Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	-	-	-
Gökyay, (2008)	Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	-	-	-
Grossmann, (2006)	Erzurum, Ankara, İzmir Gaziantep	388 Mikrokredi Kullanıcısı	Ampirik Alan Çalışması	Etkili	Etkili	-
Oktayer ve Çak, (2007)	Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	Etkili	-	-
Oner vd., (2008)	Türkiye ve Kırgızistan	-	Tanımlayıcı / Derleme	-	Etkili	-
Soyaki (2010)	Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	Etkili	Etkili	-
Uluoğlakcı, (2009)	Ankara	321 TGMP Mikrokredi Kullanıcısı	Ampirik Alan Çalışması	-	Etkili	-
Yılmaz ve Koyuncu, (2006)	Dünya ve Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	Etkili	Etkili	Etkili
Artukoğlu, (2009)	Dünya ve Türkiye	-	Tanımlayıcı / Derleme	-	Etkili	-

üzerinde artmıştır. 1990'lardan sonra ise neredeyse STK'ler tarafından yürütülen bir sistem haline dönüşmüştür. Mikrokredi sistemi özünde, yoksulluk ve işsizlik sorununa çözüm, kadınların ekonomik hayata kazandırılması, fırsat eşitliği, cinsiyet temelinde eşitlik gibi birçok olumlu unsuru da

bünyesinde barındırmaktadır. Bu anlamda Orta ve Kuzey Afrika'da başarılı örnekler de bulunmaktadır. Ancak, her yeni uygulamada olduğu gibi, mikrokredi uygulamasının olumlu etkilerinin yanısıra olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Örneğin; ticarileşmesi, yoksul kişilere ulaşmada yaşanan sorunlar, yasal mevzuat eksikliği bunlardan sadece bazılarıdır. Mikrokredi konusunda uygulamada karşılaşılan avantaj ve dezavantajları yazın kapsamında sistematik ifade etmek gerekirse şöyledir:

Genelde uygulamada karşılaşılan bu sorunlar kuşkusuz ülkeden ülkeye farklılık gösterebilecek ve öncelik sıraları değişebilecek niteliktedir. Örneğin, Türkiye'deki mikrokredi uygulamasında kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan yoksul insanların özellikle de kadınların yoksulluk sınırının üzerinde bir yaşam standardına kavuşturulması hedeflenmiştir. Bunun da üretkenliğin artırılması yolu ile gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Ancak uygulamada mikrokredi uygulamalarının sayıca azlığı, bu konuda istatistiki veri yetersizliği, yasal mevzuat yetersizliği, konu ile ilgili bilimsel araştırmaların yetersizliği Türkiye konusunda gerçekçi bir değerlendirme yapılmasının önünde bir engel oluşturmaktadır.

Son olarak, veri eksikliği ve yasal mevzuat ile ilgili olarak "Yoksullukla Mücadele Eylem Planı" çerçevesinde, mikrokredi uygulamalarının şeffaflaştırılması, bu çerçevede mikrokredi finansman kuruluşlarının verilerinin kamuya açıklanmasının sağlanması ve Kamuyu Aydınlatma Platformu'nun devreye sokulması son derece yerinde olacaktır. Öte yandan, denetim mekanizmasının oluşturulması, mikrokredi uygulamalarının kadın emeğinin ev ekonomisine katkı boyutundan çok, yoksul kadının üretime doğrudan katılmasını sağlayacak şekilde evrilmesine yol açacak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Mikrokrediye ilişkin ulusal bilgi bankasının oluşturulması, STK'ler ve bankacılık mekanizması yolu ile kullanılan mikrokredi uygulamalarının uyumlaştırılması, hangi uygulamaların mikrokredi kapsamında değerlendirileceğine ilişkin yasal çerçeve oluşturulması, uygulamadaki başarısızlıklarla ilgili sorumluluk mekanizmasının geliştirilmesi, bu çerçevede bir kredi derecelendirme sisteminin oluşturulması uygulamanın ekonomik yaşama ve kalkınmaya katkısını ön plana çıkaracaktır.

Dünya'da ve Türkiye'de yaşanan hem işsizlik hem de yoksulluk sorununun çözümüne çok küçük de olsa katkı sağlayacak bu uygulamanın gözden kaçırılmaması, yukarıda da ifade edildiği gibi üstün ve zayıf yönlerinin tekrar gözden geçirilerek neler yapılabileceğinin uygulamacılar ve teorisyenler tarafından daha geniş ölçekli tartışılması gerekmektedir.

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

Mikrokredi Uygulamasının Ortaya Çıkan Avantaj ve Dezavantajları		
Avantajları	Bireysel	<ul style="list-style-type: none"> Düzenli gelir, Çocuklara eğitim şansı yaratması, İşsizliğin giderilmesi, Sosyal sorunların azalması, Kadınların ekonomik hayata katılım şansı, Kendişlerini kurma şansı, Bankalardan kredi alma imkânı olmayanlara bu şans tanınarak iş sahibi olma şansı, Fırsat eşitliği elde etme şansı
	Toplumsal	<ul style="list-style-type: none"> Cinsiyet temelinde eşitlik şansı, Toplumsal sorunların azalması, Hanehalkının refahının iyileştirilmesi, İnsan haklarının geliştirilmesi, Özel sektörün güçlendirilmesi
	Kurumsal	<ul style="list-style-type: none"> Toplumun yoksul kesimlerinin ekonomiye kazandırılması, İşsizlik sorununa çözüm, Tarım sektöründeki işgücünün diğer sektörlere kaydırılması, Bölgesel imkanların artırılması, Kayıt dışı üzerindeki olumlu etkisi, Kadınların ekonomik hayata katılımı, Gelir dağılımını düzenlenmesi, Piyasa aksaklıklarının giderilmesi Üretimin teşviki, Büyüme ve kalkınmaya katkı, Yoksullara devlet tarafından yapılacak yardımların azaltılması
Dezavantajları	Bireysel	<ul style="list-style-type: none"> Aktarılan kredinin küçüklüğü, Geri ödemede yaşanan sorunlar, Faiz oranının olumsuz etkisi
	Kurumsal	<ul style="list-style-type: none"> Bu amaca hizmet edecek kurumların eksikliği, En yoksul kesime ulaşmada yaşanan sorunlar, Maliyet-fayda hesaplamalarının öne çıkması, Sistemin ticarileşmesi, Kârlılık odaklı hareket edilmesi, Kredi geri dönüş hesaplamalarından kaynaklı zengin bölgelerin tercih edilmesi, Mikrokredi veren kuruluşların dış kredilere gereksinim duymaları, Yüksek faiz sorunu
	Kurumsal	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye için yasal mevzuat sorununun tam anlamıyla çözülememiş olması, Bu alanda akademik çalışmaların yetersizliği, Mikrokredi bazı projelerin yetersizliği, Bu alanda yeterince birinci veri setinin oluşturulamamış olması, Bu alanda yapılacak çalışmalar konusunda teşvik edici düzenlemelerin yetersizliği

KAYNAKLAR

Adams, Dale W, and J.D. Von Pischke (1992), Microenterprise Credit Programs: Deja vu, World Development (20), 1463-1470.

Akbıyık, Nihat; Levent Şahin (2010), “Mikrokredi Uygulaması ve ekonomik Kriz”, I. Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi: Küresel Krizler ve Ekonomik Yönetişim, 15-16 Nisan 2010, Malatya.

Altay, Asuman (2007), “Küreselleşen Yoksulluk Olgusunun Önlenmesinde Mikrofinansman Yaklaşımı”, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt: 44, Sayı: 510, 57-67.

Amin, Sajeda; Ashok S. Rai; Giorgio Topa (2003), “Does Microcredit Reach the Poor and Vulnerable? Evidence from Northern Bangladesh”, Journal of Development Economics, Vol. 70, 59-82.

Anderson C. Leigh; Laura Locker; Rachel Nugent (2002), “Microcredit, Social Capital, and Common Pool Resources”, World Development, Vol. 30, No: 1, 95-105.

Artukoğlu, M. Metin (2009), “Micro Credit Applications for Decreasing of Poverty in the World and Turkey”, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt: 46, No: 3, 225-230.

Aşçı, Zeynep ve Kürşar Demiryürek (2008), “Kırsal Yoksullukla Mücadelede Yeni Adım: Mikrokredi”, Harran Üniversitesi Z.F. Dergisi, 12 (4), 73-79.

Aşçı, Zeynep ve Kürşar Demiryürek (2008). “Kırsal Yoksullukla Mücadelede Yeni Adım: Mikrokredi”, HR.Ü.Z.F.Dergisi, No: 12, Vol. 4, 73-79.

Berger, Marguerite; Lara Goldmark; Tomás Miller-Sanabria (2006), An Inside View of Latin American Microfinance, Inter-American Development Bank, Washington.

Bhatta, Gambhir (2001), “Small is Indeed Beautiful but...: The Context of Microcredit Strategies in Nepal”, Policy Studies Journal (29), 283-295

Bhattacharyay, Madhurima (2010), “Enhancing Inclusiveness of the Indian Financial Sector - the Role of Microfinance”, (Based on work An Unpublished Master Desertation, Cornell Institute of Public Affairs, Cornell University, May 2007), www.csird.org.in/pdf/DP43.pdf.

Borzaga, Carlo, Giulia Galera, Rocio Nogales (2008), Social Enterprise: A New Model For Poverty Reduction and Employment Generation An Examination of the Concept and Practice in Europe and the Commonwealth of Independent States, UNDP.

Brau JC, Woller GM (2004) Microfinance: a comprehensive review of the existing literature. Journal of Entrepreneurial Finance and Business Ventures 9(1): 1–26. www.aofef.org/EditorialOffice/attachments/Vol9_issues1/JEF_200404_v09_i01_p1.pdf.

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

Burritt, Kiendel (2003), “Microfinance in Turkey: A Sector Assessment Report”, UNDP, No: 2, 1 - 4 5

http://www.undp.org.tr/docAndPucDocuments//MicrofinanceSectorAssessment_UNDP-Turkey.pdf

Can, Muharrem (2008), Mikrofinans Yönteminin Yoksullukla Mücadelede Kullanımı ve Türkiye’de İşsizliği Önlemede Uygulanabilirliği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi).

Can, Yeşim; Aslı Karataş (2007), “Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği”, Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi, Mayıs, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, 251-261.

Chen, Martha and Donald Snodgrass (2001). “Managing Resources, Activities, and Risk in Urban India: The Impact of Microfinance”, AIMS Paper, http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNACN572.pdf

Chowdhury, M. Jahangir Alam, Dipak Ghosh Robert E. Wright (2005). “The Impact of Micro-Credit on Poverty: Evidence from Bangladesh”, Progress in Development Studies 5 (4), 298–309.

Conroy, John D., Paul B. McGuire (2000), “The Microfinance Phenomenon”, Asia- Pacific Review, Vol. 7, No. 1, 90-108.

Çak, Demet (2007), Kalkınmanın Finansmanının Sağlanmasında Mikrokredi Yöntemi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE), İstanbul.

De Aghion, Beatriz Armandariz ve Jonathan Morduch, (2005), The Economics of Microfinance, MIT Press, Cambridge, 2005.

Deheija, Rajeev; Heather Montgomery; Jonathan Morduch (2005), “Do Interest Rates Matter? Credit Demand in the Dhaka Slums”. ADB Institute Research Paper, No:69, October. www.earthinstitute.columbia.edu/cgsd/documents/morduch.pdf.

Deviren, Yurtsever Nurşen (2009), Küresel Yoksullukla Mücadelede Mikrokredilerin Rolü”, MUFAD Dergisi, Yıl:11, Sayı:137, Mayıs. <http://www.mevzuatdergisi.com/2009/05a/02.htm>.

Dichter, Thomas (1996), “Questioning the Future of NGOs in Microfinance”, Journal of International Development, Vol. 8, No: 2, 1996, 259-269.

Dolun, Leyla (2005), Mikro Finansman, (Uzmanlık Tezi, Kalkınma Bankası), Nisan, Ankara. http://www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ESA/ga/2007-GA/GA-07-05-28_Mikro_Finansman.pdf.

Döşeyen, Adil (2007), Yoksullukla Mücadele Programlarından Mikrokredi ve Türkiye Diyarbakır Örneği Başarı Değerlendirmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi) İstanbul.

Dunford, Christopher (2006), “Evidence of Microfinance’s Contribution to Achieving the Millennium Development Goals”, Freedom from Hunger, www.freedomfromhunger.org/pdfs/mf_contributions_to_mdg.pdf.

Dündar, Ozan (2007), Mikro Finans, (Yayınlanmamış Uzamlık Tezi, Kalkınma Bankası: Ankara).
www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ESA/ga/2007-GA/GA-07-05-28MikroFinansman.pdf

Elahi, Khandakar Quadrat-I and Rahman, M. Lutfur (2006), “Micro-Credit and Micro-Finance: Functional and Conceptual Differences”, Development in Practice, Vol. 16, No: 5, 476–483.

Gökyay, Çağatay (2008), Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları, (Yayınlanmamış Uzamlık Tezi, Türkiye İş Kurumu (İŞ-KUR), Ankara).

Harris, Sam Daley (2009), State of The Microcredit Summit Campaign Report, http://www.microcreditsummit.org/uploads/socrs/SOCR2009_English.pdf

Helms, Brigit (2006), Access for All: Building Inclusive Financial Systems, CGAP World Bank.

Helmut Grossmann (2006), “Demand Study for Micro-Finance in Turkey: Results from a Field Survey”, Bankakademie International UNDP, www.undp.org.tr/annDocuments/MFDEMANDShortReport.pdf.

Hermes, Niels; Robert Lensink (2007), “Impact of Microfinance: A Critical Survey”, Economic and Political Weekly, The H T Parekh Finance Forum, February 10, 462-465.

Hossain, Farhad (2002), “Small Loans, Big Claims”, Foreign Policy, Vol.2, 79-81

Hossain, Farhad ve Tonya Knight (2008), “BWPI Working Paper 38 Financing the Poor: Can Microcredit Make a Difference? Empirical Observations From Bangladesh”, BWPI Working Papers No: 38, February, 1-14.

Hulme, David (2000), “Impact Assessment Methodologies For Microfinance: Theory, Experience and Better Practice. World Development Vol. 28, No: 1, 79–88.

Hulme, David ve Paul Mosley (ed.) (1996), Finance Against the Poor (Cilt 1 ve 2), London: Routledge.

ISEDAK (2007), “Yoksulluğun Önlenmesinde Mikrokredi Uygulamaları ve Türkiye”, <http://www.comcec.org/EN/belge/arsiv/pdf/TURKEY%2023-07%20CR%281%29TR.pdf>.

James C. Brau, Gary M. Woller (2004), “Microfinance: A Comprehensive Review of the Existing Literature”, Journal of Entrepreneurial Finance and Business Ventures Vol. 9, 1-26.

Karlan, Dean S. (2001), “Microfinance Impact Assessments: The Perils of Using New Members as a Control Group”, Journal of Microfinance, Vol. 3, No: 2, 75-85.

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

Kevane, Michael and Bruce Wydick, Kevane & Wydick (2001), “Microenterprise Lending to Female Entrepreneurs: Sacrificing Economic Growth for Poverty Alleviation?”, World Development, (29), 1225-1236.

Khandker, Shahid (2001), “Does Micro-finance Really Benefit the Poor? Evidence from Bangladesh”, Asia and Pacific Forum on Poverty: Asian Development Bank. Manila. <http://www.adb.org/poverty/forum/pdf/Khandker.pdf>

Khandker, Shahidur R. (2005), “Microfinance and Poverty: Evidence Using Panel Data from Bangladesh”, World Economic Review, Vol. 19, No: 2, 263-286.

Khandker, Shahidur R., Hussain A. Samad, and Zahed H. Khan (1998), “Income and Employment Effects of Micro-Credit Programmes: Village-Level Evidence from Bangladesh”, Journal of Development Studies (35), 96-124.

Littlefield, Elizabeth, Syed Hashemi, Jonathan Morduch “Is Microfinance an Effective Strategy to Reach the Millennium Development Goals?” January, 2003, <http://www.cgap.org/gm/document-1.9.2568/FN24.pdf>.

Makina D, Malobola LM (2004) “Impact Assessment of Microfinance Programmes, Including Lessons from Khula Enterprise Finance”. Development Southern Africa Vol. 21, No. 5, 799–814.

Mallick, Ross (2002), “Implementing and Evaluating Microcredit in Bangladesh”, Development in Practice, Vol. 12, No: 2, May. 153-163.

Mokbul Morshed Ahmad, (2002), “Who Cares? The Personal and Professional Problems of NGO Fieldworkers in Bangladesh”, Development in Practice, Vol. 12, 177-191.

Mokbul Morshed Ahmad; (2003), “Distant Voices: the Views of the Field Workers of NGOs in Bangladesh on Microcredit”, The Geographical Journal, Vol. 169, No. 1, March 2003, 65-74.

Moll, Henk A. J. (2005), “Microfinance and Rural Development: Long-Term Perspective”, Journal of Microfinance, Vol. 7, No: 2, 13-31.

Montgomery, Heather ve John Weiss (2005), “Great Expectations: Microfinance and Poverty Reduction in Asia and Latin America”, ADB Institute Research Paper, No. 63, February. <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpano21002.pdf>.

Montgomery, Heather ve John Weiss (2011), “Can Commercially-oriented Microfinance Help Meet the Millennium Development Goals? Evidence from Pakistan”, World Development, Vol. 39, No: 1, January, 87-109.

Morduch, Jonathan; Barbara Haley (2002), “Analysis of the Effects of Microfinance on Poverty Reduction”, NYU Wagner Working Paper No. 1014, June, 1-170.

Morris Gayle ve Carolyn Barnes (2005), “An Assessment of the Impact of Microfinance: A Case Study from Uganda”, Journal of Microfinance, (7) 1, 1-16.

Mosley, Paul ve David Hulme 1998. "Microenterprise Finance: Is There a Conflict Between Growth and Poverty Alleviation", World Development, Vol. 26, No: 5, 783-790.

Navajas, Sergio; Mark Schreiner; Richard Meyer, R.; Claudio Gonzalez-Vega, ve Jorge Rodriguez-Meza (2000), "Microcredit and the Poorest of the Poor: Theory and Evidence From Bolivia", World Development, Vol. 28, 333-346.

Oktayer, Nagihan; Murat Çak (2007), "Sosyal Güvenlik Perspektifinden Mikrofinans Sisteminin Değerlendirilmesi", 22. Maliye Sempozyumu'na Sunulan Bildiri, http://www.sdu.edu.tr/sempozyum/2006/maliye/PDF/oktayer_cak.pdf.

Öner, Emine; Pınar Okan; Soner Gökten; Nevzat Aypek (2008), "Mikrofinans Sistemi ve T,cari Bankaların Mikrofinans Sistemindeki Yeri", Sosyoekonomi, Cilt: 2, Temmuz – Aralık, 55-74.

Pitt, Mark M. ve Shahidur R. Khandker (1996), "Household and Intrahousehold Impact of the Grameen Bank and Similar Targeted Credit Programs in Bangladesh", World Bank Discussion Papers, No: 320, Washington, 1-124.

Pitt, Mark M. ve Shahidur R. Khandker (1998), "The Impact of Group-Based Credit Programs on Poor Households in Bangladesh: Does the Gender of Participants Matter?", Journal of Political Economy, Vol. 106, No: 5, 958-996.

Robinson, Marguerite S (2001), The Microfinance Revolution: Sustainable Finance for the Poor, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, Washington.

Sarno Niccolo, (2001), "Too Rapid Growth is Biggest Threat to Microcredit", Service World News, Inter Press.

Schreiner, Mark (1999), "Self-Employment, Microenterprise, and the Poorest Americans", The Social Service Review, (73), 496-523.

Sebstad, Jennefer ve Monique Cohen (2000), Microfinance, risk management and poverty. Synthesis report. Washington, DC: AIMS.

SIDBI (Small Industries Development Bank of India) (2008), Assessing Development Impact of Micro Finance Programmes: Findings and Policy Implications from a National Study of Indian Micro Finance Sector.

Snow, Douglas R; Terry F. Buss (2001), "Development and the Rule of Microcredit", Policy Studies Journal, Vol: 29, No: 2, 296-307.

Soyak, Münevver (2010), "Kadın Girişimciliği ve Mikrofinans: Türkiye Deneyimi", Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), Bahar, Sayı 24, 129-144.

TÜİK (2015), "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2014, Haber Bülteni, Sayı: 18616, 28 Ocak.

TÜİK (2014), "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2013, Sayı: 16083, 22 Eylül.

MİKROKREDİLERİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ:TÜRKİYE VE DÜNYADAKİ ÇALIŞMALARIN KATKISI ÜZERİNE BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI:İSMAİL ŞİRİNER

TÜRK-İŞ (2014), “Açlık ve Yoksulluk Sınırı”, Haber Bülteni, 25 Aralık.

USAID, http://www.usaid.gov/our_work/economic_growth_and_trade/micro/index.html.

Weijland, Hermine (1999), “Microenterprise Clusters in Rural Indonesia: Industrial Seedbed and Policy Target”, World Development, Vol. 27, 1515-1530.

Westover, Jon. (2008), “The Record of Microfinance: The Effectiveness/ Ineffectiveness of Microfinance Programs as a Means of Alleviating Poverty”, Electronic Journal of Sociology, 1-9.

Woller, Gary M., Christopher Dunford, Warner Woodworth (1999), “Where to Microfinance”, International Journal of Economic Development, Vol. 1, No. 1, January, 29-64.

Wrenn, Eoin (2007), “Perceptions of the Impact of Microfinance on Livelihood Security”, Research and Perspectives on Development Practice, Kimmage Development Studies Centre, Holy Ghost College. 1-20.

Yunus, Muhammad (2010), “Is Grameen Bank Different from Conventional Banks?” Grameen: Banking for the Poor, http://www.grameen-info.org/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=176